

УДК 351.84:796.07:004.9

Бойнік А.А.¹

¹ асп. ННІ «Інститут державного управління» ХНУ ім. В.Н. Каразіна

ПРИВАТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ПЛАТФОРМИ І РЕПУТАЦІЙНІ ТОКЕНИ ДЛЯ ОБІГУ В НИХ: У ЧОМУ МОЖЕ БУТИ НОВИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ?

Сучасне публічне управління, особливо у країнах з пострадянським інституційним спадком, переживає глибоку кризу легітимності та ефективності. Традиційні ієрархічні моделі демонструють ригідність та неспроможність адекватно реагувати на динамічні виклики. Центральне питання: як подолати інституційну пастку, коли значні бюджетні витрати не перетворюються на суспільні блага? Методологічно, робота поєднує компаративний аналіз кількісних даних на прикладі фінансування олімпійського спорту з концептуальним моделюванням інноваційного управлінського інструментарію. Основна теза полягає в тому, що репутаційні токени на базі технології блокчейн є не просто технологічним рішенням, а інституційним механізмом, здатним кардинально змінити стимули акторів, замінивши логіку утримання апарату логікою фінансування результатів та заклавши основи для нового, цифрового суспільного контракту.

Ця системна патологія є особливо виразною у сферах, де результати піддаються кількісному вимірюванню. Яскравим мікркосмом, що емпірично ілюструє цю кризу, є система фінансування олімпійського спорту в Україні.

Аналіз та порівняння фінансування з державного бюджету елітного (олімпійського) спорту за 2015 – 2025 роки у Нідерландах та Україні продемонстрував неспроможність сучасної української моделі у вирішенні найголовніших завдань для спортивної системи. Наприклад: показник вартість золотої медалі (загальний бюджет на кількість) в Нідерландах становить 16,57 млн €, що у 6,8 разів нижче за аналогічний показник в Україні (113,6 млн €). Для золотої медалі навантаження на одного жителя Нідерландів - 0,92 €, що у тричі менше ніж в Україні. (2,83 €). Коефіцієнт медалістів Нідерландів - 0,145, тобто кожен сьомий спортсмен приносить медаль. Для порівняння, в Україні цей коефіцієнт нижчий (0,076), Голландська модель дозволяє при співмірному бюджеті (812 млн € проти 795 млн € в Україні) отримати майже втричі більше медалей. [1,2,4,5]

Ці емпіричні докази підводять нас до глибшого структурного діагнозу. Проблема полягає не в обсязі фінансування, а в його архітектурі та ефективності.

Ця модель є класичним проявом проблеми «принципал-агент», де суспільство (принципал) делегує повноваження бюрократії (агенту), однак через інформаційну асиметрію та розбіжність інтересів агент діє на власну

користь, максимізуючи бюджет та штат, а не суспільну корисність. Цей феномен можна пояснити через концепції інституційної економіки. По-перше, система перебуває в «інституційній пастці» – стабільному, але неефективному стані рівноваги, з якого важко вийти через високі бар'єри для змін. По-друге, вона демонструє чітку залежність від попереднього шляху розвитку (*path dependency*), відтворюючи радянські патерналістські підходи до управління, де держава є не партнером, а монопольним патроном [6].

Високі транзакційні витрати, пов'язані з узгодженнями, звітністю та бюрократичною тяганиною, поглинають левову частку ресурсів, які могли б бути спрямовані безпосередньо на спортсменів та їхню підготовку. Ця модель, зосереджена на «утриманні апарату», є характерною не лише для спорту, а й для інших ключових секторів, як-от освіта та охорона здоров'я, що перетворює її на загальнонаціональну проблему публічного управління. Альтернативний підхід, що долає ці обмеження, полягає у кардинальній зміні парадигми: переході до фінансування верифікованих результатів через інноваційні цифрові інструменти.

Концептуальною відповіддю на проблему є впровадження системи репутаційних токенів – невзаємозамінних цифрових активів (NFT), що виступають верифікованими одиницями довіри та досягнень. На відміну від спекулятивних NFT, вони створюють прозорий і децентралізований реєстр репутаційного капіталу для спортсменів, тренерів, науковців чи лікарів. Система базується на технології блокчейн, яка гарантує надійність і неможливість підробки даних. Кожен учасник отримує унікальний цифровий ідентифікатор, до якого прив'язується токен із верифікованою інформацією: результати змагань, сертифікати, відгуки, участь у соціальних проєктах. Такий «цифровий слід» діяльності є об'єктивним та незмінним, що унеможливорює маніпуляції й формує нову систему стимулів, засновану на прозорості та довірі. [3].

Це дозволяє мікротаргетувати витрати, спрямовуючи ресурси туди, де вони приносять найбільшу віддачу, та усуває корупційні ризики, пов'язані з ручним розподілом коштів. Така модель перетворює державу з неефективного монопольного провайдера на архітектора екосистеми, що встановлює прозорі правила гри та забезпечує їхнє автоматичне виконання. Система репутаційних токенів формує основу мережевого врядування (*network governance*), де довіра стає ключовим активом, а взаємодія відбувається між рівноправними акторами. Приватні компанії, меценати та громадські організації можуть створювати власні сервіси – платформи для пошуку талантів, аналітики чи краудфандинг – інтегровані з державною інфраструктурою довіри. Це реалізує концепцію «Уряд як платформа» й закладає підґрунтя нового суспільного контракту, заснованого на прозорості, довірі та взаємній відповідальності.

Традиційна бюрократична модель управління, що функціонує за принципом «утримання апарату», є інституційною пасткою, яка генерує системну неефективність та високі транзакційні витрати. Емпіричний аналіз фінансування спорту переконливо доводить, що проблема полягає не в обсязі ресурсів, а в хибній логіці їх розподілу. Пропонована модель на основі репутаційних токенів та технології блокчейн є не просто технологічним оновленням, а фундаментальною інституційною реформою. Вона дозволяє перейти від суб'єктивного розподілу коштів до об'єктивного фінансування результатів, замінюючи ієрархічний контроль мережевою взаємодією та довірою. Впровадження такої системи здатне розірвати залежність від неефективного минулого (*path dependency*) та закласти основи для прозорого, підзвітного та ефективного врядування, формуючи новий цифровий суспільний контракт, де держава виступає партнером, а не патроном.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Olympedia. Netherlands (NED) URL: <https://www.olympedia.org/countries/NED>.
2. Open Government Partnership. Netherlands Commitments URL: <https://www.opengovpartnership.org/>.
3. Бойнік А. А. Спортивні репутаційні токени як нова енергія в платформі тотального fair play: як блокчейн-екосистеми формують етичне майбутнє молодих талантів. XVIII Міжнародна науково-практична конференція магістрантів та аспірантів. Теоретичні та практичні дослідження молодих вчених, м. Харків, 19–22 листопада 2024 р. Харків: НТУ «ХПІ», 2024.
4. Верховна Рада України: офіційний вебсайт. URL: <https://www.rada.gov.ua/>.
5. Національний олімпійський комітет України: офіційний сайт. URL: <https://noc-ukr.org/>.
6. Норт Д. Інституції. Journal of Economic Perspectives. 1991. Vol. 5, No. 1. P. 97–112. URL: <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1993/north/lecture/>.